

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №91
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«13» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «12» қыркүйек күні 21 сағаттан «13» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 12.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Смагулова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «13» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Түнде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-4,0 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 5-10 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Түнде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-5,0 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 10-15 градус жылы.
Теріскей Алатау	Түнде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-5,0 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 10-15 градус жылы.
Жетісу Алатау	Түнде кей жерлерде жауын-шашын (0,6-3,0 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 7-12 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2 граду аяз-3 градус жылы, күндіз 4-9 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 13-18 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 13-18 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 17-22 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 22-27 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 8, күндіз 13-18 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 2, күндіз 15-20 жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-8,0 мм), күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм) жауады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 10, күндіз 12-17 градус жылы.

2022 жылғы 12 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен үш тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды: Түрген өзені – Түрген ГБ-де 3 см-ге; Кіші Алматы өзені – Медеу ГБ-де 1 см-ге. Үлкен Алматы көлінің су деңгейі 34 см-ге төмендеді. Таулардағы температуралық фон 2°C-дан 11°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 3000 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

1887 жылы Верный жер сілкінісі Проходной өзені алабында ауқымды селдің пайда болуына ғана алып келмеді, (моренаның сұйылуы орын алып, ол" ерекше жылдамдықпен " Үлкен Алматы өзенінің алқабына шығып, қалыңдығы 60 м-ге дейін, ені 300 м-ге дейін және ұзындығы шамамен 3 км және көлемі шамамен 54 млн м³ шөкті), сонымен қатар

ол Көкшоқы және Ақжар деп атау алған екі ірі құламаның- бытыраңқы сел құраушы ошақтардың пайда болуына алып келді. Құлама массасының жалпы көлемі шамамен 50 млн м³ құрады.

Көкшоқы жылғасының (Үлкен Алматы өзенінің сол саласы) су жинау аумағы шамамен 2,7 км², ұзындығы 2,8 км, орташа еңісі 12°, су жинау биіктігінің амплитудасы 1900-1300 м (жоғарғы суреті). Ақжар жылғасының (Ақсай өзенінің оң саласы) су жинау аумағы шамамен 1,7 км², ұзындығы - 1,5 км, орташа еңісі -15°, су жинау биіктігінің амплитудасы 1800-1400 м (төменгі сурет).

Бұл ошақтардың ерекшелігі теңіз деңгейінен су жинаудың салыстырмалы түрде төмен биіктігіне (нәтижесінде жылы кезеңнің ұзақтығы үлкен), үлкен көлбеулігіне және жеткілікті үлкен су жинау алаңына, сондай-ақ селдің қалыптасуына қатысатын борпылдақ тау жыныстарының қорына байланысты селдер мамырдан қыркүйекке дейін қалыптасады.

Осы ошақтардың маңында қолайлы климатқа байланысты жеміс беретін өсімдіктер (өрік, алма, жаңғақ, долана, итмұрын, шырғанақ және т.б.) өсіп, Алматы қаласының тұрғындарын қызықтырады. Жаңбыр кезінде сел ошағында болу өте қауіпті. Көкшоқы мен Ақжардағы селдің максималды шығыны 50 м³/с дейін жетеді.

Тауда жүргенде сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыздар.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "12" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 11.09	Мин. 12.09	08 ч. 12.09	День 11.09	Ночь 12.09	Ср. 11.09	08 ч. 12.09	Ср. 11.09	Макс. 11.09	08 ч. 12.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	12.4	-0.3		7.1	1.1							*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			5.2			262	258	0.48	0.53	0.18	-3	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			8.0			606	606	0.52	0.52	0.52	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	14.5	2.5		4.0	3.5							*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			6.0			265	263	1.61	1.55	1.47	-2	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			10.0			106	104				+1	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			9.0			47	47	0.08	0.08	0.08	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			8.0			187	186	1.40	1.29	1.29	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			11.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			9.0			311	306	2.10	2.10	1.11	-5	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			2.0			271	271				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			5.0			70	70				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			8.0			278	272	1.88	2.02	1.36	-4	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			10.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			10.0			280	278	4.56	4.36	4.17	-3	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			10.0			94	98	0.31	0.28	0.41	+3	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			10.0			203	198				-10	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			10.0			305	302				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	16.7	0.3	7.5	4.5	2.1	880	862				-34	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«13» қыркүйекке 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Ауа температурасының төмендеуіне және қардың түсуіне байланысты солтүстік экспозиция беткейлерінде маусымдық қар сызығы 3700 м дейін төмендеді. Мұздықтардың еруі баяулады. Топырақтың ылғалдануы критериалды мәннен төмен. Түнде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-4,0 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Күнгей Алатауы	Ауа температурасының түсуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Түнде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-5,0 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Теріскей Алатау	Ауа температурасының түсуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Түнде кей жерлерде жауын-шашын (0,6-3,0 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасының түсуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Түнде кей жерлерде жауын-шашын (0,6-3,0 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасының түсуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Шығыс Қазақстан	Сауыр	Ауа температурасының түсуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Ауа температурасының түсуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-8,0 мм), күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.